

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC**

PHẠM THỊ LUYẾN

**THẾ GIỚI LOÀI VẬT TRONG TRUYỆN VIẾT CHO THIẾU NHI
CỦA NHÀ VĂN VŨ HÙNG**

**Chuyên ngành: Văn học Việt Nam
Mã số: 8220121**

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ, VĂN HÓA VÀ VĂN HỌC VIỆT NAM**

Thái Nguyên – 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu trích dẫn đều có nguồn gốc rõ ràng. Các kết quả nghiên cứu trong luận văn đều trung thực và chưa từng được công bố ở bất kỳ công trình nào khác.

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2018

Tác giả luận văn

Phạm Thị Luyện

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận văn thạc sĩ này, tác giả xin trân trọng cảm ơn Ban Giám hiệu, Khoa Sau đại học, Khoa Báo chí – Truyền thông và Văn học, Trường Đại học Khoa học, Đại học Thái Nguyên và các Thầy, Cô giáo đã trực tiếp giảng dạy, giúp đỡ trong suốt quá trình học tập.

Đặc biệt, tác giả xin được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới nhà văn Vũ Hùng và giảng viên hướng dẫn TS. Lê Thị Ngân đã luôn tận tình hướng dẫn, chỉ bảo trong suốt thời gian tác giả nghiên cứu và hoàn thành luận văn.

Cuối cùng, xin gửi lời cảm ơn đến gia đình, người thân và bạn bè đã giúp đỡ, động viên, tạo điều kiện để tác giả hoàn thành luận văn.

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2018

Tác giả luận văn

Phạm Thị Luyện

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN.....	i
LỜI CẢM ƠN	iii
MỤC LỤC.....	iv
MỞ ĐẦU.....	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề.....	2
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	4
3.1. Đối tượng nghiên cứu.....	4
3.2. Phạm vi nghiên cứu.....	4
4. Phương pháp nghiên cứu	5
5. Mục đích nghiên cứu	5
6. Bố cục	5
7. Đóng góp của đề tài	6
NỘI DUNG	7
CHƯƠNG 1: KHÁI LƯỢC VỀ VĂN HỌC THIẾU NHI VÀ NHÀ VĂN VŨ HÙNG	7
1.1. Văn học thiếu nhi ở Việt Nam.....	7
1.1.1. Những đặc trưng cơ bản của văn học thiếu nhi.....	7
1.1.2. Thực trạng văn học thiếu nhi và truyện viết về loài vật dành cho thiếu nhi ở Việt Nam	10
1.2. Nhà văn Vũ Hùng – cuộc đời và sự nghiệp	20
1.2.1 Cuộc đời nhà văn Vũ Hùng.....	20
1.2.2. Sự nghiệp sáng tác của nhà văn Vũ Hùng.....	23
CHƯƠNG 2: THIÊN NHIÊN KỲ THÚ VÀ NHỮNG BÀI HỌC CUỘC SỐNG TRONG CÁC TÁC PHẨM VIẾT CHO THIẾU NHI CỦA NHÀ VĂN VŨ HÙNG	29
2.1. Tình yêu và cuộc sống.....	29
2.1.1. Những trật tự rừng xanh.....	29
2.1.2. Phong tục tập quán những vùng miền đi qua.....	35
2.2. Đời sống của loài vật	44

2.2.1. Bản năng sinh tồn	44
2.2.2. Thế giới nội tâm	49
2.3. Những triết lí mang bóng dáng con người	65
CHƯƠNG 3: NHỮNG ĐẶC TRƯNG NGHỆ THUẬT TRONG SÁNG TÁC VIẾT CHO THIẾU NHI CỦA NHÀ VĂN VŨ HÙNG.....	73
3.1. Không gian và thời gian nghệ thuật.....	73
3.1.1. Không gian nghệ thuật	73
3.1.2. Thời gian nghệ thuật.....	83
3.2. Phương thức xây dựng nhân vật	99
3.2.1. Cách đặt tên các nhân vật loài vật.....	99
3.2.2. Xây dựng chân dung nhân vật loài vật.....	102
3.3. Giọng điệu.....	105
3.3.1. Giọng điệu triết lí, suy tư	105
3.3.2. Giọng điệu trữ tình	111
KẾT LUẬN	118
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	120

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Văn học thiếu nhi là một bộ phận thiết yếu của nền văn học Việt Nam nói riêng và văn học thế giới nói chung. Với vai trò trong việc nuôi dưỡng tâm hồn và định hình nhân cách cho trẻ thơ, văn học thiếu nhi ngày càng trở nên quan trọng. Nằm trong văn học thiếu nhi, truyện viết về loài vật luôn là đề tài thu hút và gây ấn tượng mạnh mẽ đối với bạn đọc nói chung và trẻ em nói riêng. Mảng đề tài truyện viết về loài vật có những đóng góp đáng kể cho sự phát triển đa dạng và phong phú của văn học thiếu nhi. Tâm hồn trẻ thơ luôn hướng tới những điều kì diệu và huyền bí. Chính vì lẽ đó, chúng luôn cảm thấy thích thú trước sự mới mẻ. Như Hwang – sun – mi – nhà văn Hàn Quốc nổi tiếng về truyện thiếu nhi đã từng chia sẻ: *“Loài vật gần gũi, thân thuộc với trẻ nhỏ nhưng cũng lại là một thế giới bí mật mà các em muốn khám phá... Những cảm xúc, tình yêu thương và ứng xử trong cộng đồng loài vật luôn có nét tương đồng với con người. Động vật nếu biết cách khai thác luôn có thể truyền tải những cảm xúc rất mạnh mẽ...”*. [57]. Thiên nhiên kỳ ảo với những loài vật sống động là điểm sáng để phát triển trí tưởng tượng và thu hút khả năng tìm tòi, khám phá của trẻ thơ.

1.2. Trong quá trình phát triển, Văn học thiếu nhi xuất hiện với nhiều nhà văn tên tuổi như: Nguyễn Nhật Ánh, Phạm Hồ, Võ Quảng... Mỗi nhà văn mang cho mình những đề tài, đối tượng và phương thức phản ánh riêng. Nếu như Nguyễn Nhật Ánh được coi là *“Hoàng tử bé”* trong thế giới trẻ thơ với bức tranh đa màu sắc của tình yêu thương và gắn bó nghĩa tình; Phạm Hồ là những vần thơ tươi mát, trẻ trung cùng nhiều yếu tố bất ngờ, ngộ nghĩnh; Võ Quảng với hồn thơ sôi động và mang ý nghĩa giáo dục mạnh mẽ, thì văn chương Vũ Hùng là những chiêm nghiệm và triết lí....

1.3. Nhưng xét về mặt nhu cầu của trẻ thơ và những gì văn học đã dành cho lứa tuổi thần tiên này, trong bối cảnh xã hội và văn học hiện nay, văn học viết cho thiếu nhi nói chung và truyện viết về loài vật nói riêng hầu như chưa được sự quan tâm và đầu tư đúng như nó cần phải có. Các cây bút dường như ít để

tâm đến thế giới trẻ thơ đầy màu sắc. Chính vì lẽ đó, văn học thiếu nhi với mảng đề tài loài vật đã và đang để lại nhiều khoảng trống cần lấp đầy.

1.4. Nhà văn Vũ Hùng với những tác phẩm văn học thiếu nhi nổi danh từ những năm 60 của thế kỷ XX đã và đang hấp dẫn được thế hệ trẻ thơ bằng những hình ảnh về thế giới thiên nhiên vừa kỳ ảo vừa chân thực nhưng lại làm lay động trái tim con người. Một khoảng trời lung linh, rực rỡ sắc màu với cuộc sống sôi động và náo nhiệt của thiên nhiên, muôn thú. Qua những tác phẩm của mình, nhà văn Vũ Hùng đã tạo cho độc giả thiếu nhi nói riêng và chúng ta nói chung hiểu biết thêm về một thời thiên nhiên, đất nước tươi đẹp và hiền hòa. Trong bối cảnh văn học hiện nay, những trang văn của Vũ Hùng dành cho thiếu nhi thật đáng trân trọng.

1.5. Bằng tâm huyết và tình cảm của mình, nhà văn Vũ Hùng đã gắn bó và dành cho thiếu nhi những tác phẩm mang dấu ấn riêng. Việc đánh giá và ghi nhận vị trí của ông trong nền văn học Việt Nam nói chung và văn học thiếu nhi nói riêng là thực sự cần thiết. Nó không chỉ ghi nhận vị trí của Vũ Hùng trong dòng văn học dành cho thiếu nhi, mà còn làm rõ hơn những tâm tư nguyện vọng của trẻ thơ qua sự say mê tác phẩm của ông để tìm ra những hướng tiếp cận đối tượng đặc biệt này của văn học. Vì những lí do trên, chúng tôi quyết định triển khai đề tài nghiên cứu: ***Thế giới loài vật trong truyện viết cho thiếu nhi của nhà văn Vũ Hùng.***

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề

Nhà văn Vũ Hùng và các tác phẩm của ông đã được các nhà nghiên cứu, phê bình văn học quan tâm:

- Bài “*Nguyễn Thị Châu Giang xúc động khi đọc sách Vũ Hùng*” của nhà báo Dương Vân. Bà Nguyễn Thị Châu Giang là người biên soạn trực tiếp cho bộ truyện của nhà văn Vũ Hùng. Bà nhận xét: “*Càng đọc, tôi càng bất ngờ. Từng trang sách dẫn tôi vào một thế giới thiên nhiên đầy hấp dẫn. Văn phong của ông nhẹ nhàng, bằng lăng chuyển tải được lối sống gần gũi, giao hòa giữa con người và tự nhiên. Đó là lối sống chậm, tuy có khi khó khăn vất vả nhưng rất bình yên, sâu sắc. Tôi nghĩ nếu các đầu sách này đến được với bạn đọc nhỏ tuổi hôm nay sẽ góp phần giúp ích cho các em rất nhiều trong việc hình thành*

trí tưởng tượng, óc sáng tạo, hình thành tư duy ngôn ngữ, cũng như giữ gìn một tâm hồn đẹp”[58]

- Bài “*Nhà văn Vũ Hùng ẩn sau thiên nhiên là những bài học cuộc đời*” đăng trên báo An ninh thủ đô ngày 26/9/2015 của nhà báo Mai Anh đã khẳng định: “*Vũ Hùng là một con người với trái tim nhân ái, đôn hậu và có tình yêu sâu sắc với thiên nhiên*”. Bà cũng dẫn lời nhận xét của nhà nghiên cứu Vân Thanh: “*truyện của Vũ Hùng hấp dẫn thiếu nhi vì ông đã tạo nên cả thế giới vừa kỳ ảo, vừa rất thực, đủ sức lay động trái tim của độc giả. Còn nhà báo Nguyễn Như Mai thì cho rằng, đọc sách Vũ Hùng thấy cả một thế giới động vật cựa quậy, sống động trong đó*”[59]. Và ẩn sau thế giới của muông thú, những bầy hươu nai, bầy voi, những con bò tót hùng dũng, lũ báo gấm uyển chuyển... là cả những bài học sâu sắc của cuộc đời, dạy trẻ em yêu thiên nhiên, yêu quê hương và yêu đất nước.

- Bài “*Vũ Hùng: Nhà văn của rừng – thiên nhiên – muông thú*” của nhà báo Tân An đã đưa ra các nhận xét của một số nhà văn: Trần Đức Tiến, Nguyễn Như Mai, Trần Quốc Toàn, Vương Trí Nhàn. Tất cả các lời nhận xét đều khẳng định Vũ Hùng là một nhà văn có một vị trí đặc biệt trong mảng văn học thiếu nhi.

- Bài “*Những bài học cuộc sống qua thiên nhiên trong các tác phẩm của nhà văn Vũ Hùng*” của nhà văn Tuyết Loan đăng trên báo Nhân dân ngày 28/9/2015 cũng đưa ra nhiều ý kiến đánh giá của các nhà văn về Vũ Hùng. Nhà văn Viết Linh đánh giá cao sự hiểu biết của Vũ Hùng về phong tục của nhiều dân tộc, về tập tính và cuộc sống thiên nhiên nhiều loài thú. Nhà văn Hà Phạm Phú nhận xét: “*Cuốn sách đầu tiên của Vũ Hùng mà tôi được đọc là “Mùa săn chim”, và tôi đã có ấn tượng rất mạnh mẽ. Cách viết về thiên nhiên, về con vật trong các tác phẩm của ông rất tinh tế và luôn có những bài học sâu sắc*”[61]. Bà Lê Thị Dắt, nguyên Tổng Biên tập Nhà xuất bản Kim Đồng chỉ ra bài học về tình yêu thiên nhiên, đất nước đối với thiếu nhi qua những tác phẩm về muông thú của nhà văn Vũ Hùng. Nhà văn Lê Phương Liên đưa ra một nét đặc biệt của Vũ Hùng: để cho nhân vật của mình có cái nhìn trẻ em trong một môi trường người lớn với cách kể chuyện rất bình dị nhưng rất hấp dẫn.

- Bài “*Nhà văn Vũ Hùng – Người lưu giữ ký ức thiên nhiên Việt Nam*” đăng trên tạp chí Văn nghệ ngày 30/9/2015 của nhà báo Phi Hà đã khẳng định rằng chính

những năm tháng sống tại đất nước Lào đã cho nhà văn Vũ Hùng những trải nghiệm thực tế và vốn sống dồi dào để viết nên được những tác phẩm về thiên nhiên, loài vật có giá trị sâu sắc.

- Bài “*Tượng đài văn học thiếu nhi Vũ Hùng tái xuất*” của nhà báo Tiểu Quyên đăng trên báo Phụ Nữ online ngày 19/3/2015 đã chỉ ra bằng việc quan sát thiên nhiên và tiếp cận thường xuyên với nhiều loài động vật nơi hoang dã, nhà văn Vũ Hùng đã có được những câu chuyện về loài vật đầy sức cuốn hút.

- Bài “*Nhà văn Vũ Hùng - Người kể chuyện thiên nhiên và muôn thú*” đăng trên báo Đại đoàn kết ngày 6/10/2015 của nhà báo Thu Hoàng, bài “*Thiên nhiên bí ẩn và kỳ thú qua trang sách của nhà văn Vũ Hùng*” của báo Tin tức đăng ngày 24/9/2015 của nhà báo Mỹ Bình cũng đã đề cập tới vấn đề về tình yêu thiên nhiên của nhà văn Vũ Hùng, lòng nhân ái và cuộc sống bình dị .

Các bài viết trên đưa ra nhiều ý kiến đánh giá tác phẩm của nhà văn Vũ Hùng mới chỉ ở góc độ sơ lược về thiên nhiên và thế giới động vật mà chưa thành hệ thống và chưa có cái nhìn tổng thể về sự nghiệp sáng tác cũng như nét riêng trong mảng truyện viết về thế giới loài vật của nhà văn Vũ Hùng so với các nhà văn khác. Tuy nhiên, đây là những ý kiến hết sức quý giá của những nhà văn, nhà nghiên cứu, giúp cho tác giả đề tài có thêm sự định hướng trong quá trình nghiên cứu

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

3.1. Đối tượng nghiên cứu

Đề tài tập trung nghiên cứu về thế giới loài vật trong sáng tác của nhà văn Vũ Hùng và những triết lý cuộc sống được ông gửi qua những hình tượng nhân vật đó.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

Những tác phẩm đã xuất bản của nhà văn Vũ Hùng:

- *Chú ngựa đồng cỏ*, Nxb Kim Đồng, 2015
- *Giữ lấy bầu mật*, Nxb Kim Đồng, 2015
- *Mái nhà xưa*, Nxb Kim Đồng, 2015
- *Bầy voi đen*, Nxb Kim Đồng, 2015
- *Con culi của tôi*, Nxb Kim Đồng, 2015
- *Sao sao*, Nxb Kim Đồng, 2015

- *Sống giữa bầy voi*, Nxb Kim Đồng, 2015
- *Con voi xa đàn*, Nxb Kim Đồng, 2015
- *Người quản tượng và con voi chiến sĩ*, Nxb Kim Đồng, 2015
- *Những kẻ lưu lạc*, Nxb Kim Đồng, 2015
- *Biển bạc*, Nxb Kim Đồng, 2015
- *Các bạn của Đam Đam*, Nxb Kim Đồng, 2015
- *Phía Tây Trường Sơn*, Nxb Kim Đồng, 2015
- *Chim mùa*, Nxb Kim Đồng, 2015
- *Bí mật của rừng già*, Nxb Kim Đồng, 2015
- *Mùa săn trên núi*, Nxb Kim Đồng, 2015
- *Phượng hoàng đất* Nxb Kim Đồng, 2015
- *Vườn chim*, Nxb Kim Đồng, 2015

4. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp phân tích, tổng hợp: trên việc phân tích các văn bản và từ các ý kiến nhận xét để tổng hợp và đưa ra nhận định về từng vấn đề.
- Phương pháp liên ngành (Văn học – Văn hóa học): để thấy được tính liên kết giữa văn học và đời sống thực tiễn.
- Thao tác nghiên cứu tài liệu, giải thích, bình giảng, phân tích để khám phá vẻ đẹp và ý nghĩa của các tác phẩm.

5. Mục đích nghiên cứu

Với đề tài nghiên cứu như trên, luận văn hướng đến mục đích nghiên cứu sau đây:

- Tìm hiểu về văn học thiếu nhi nói chung, truyện viết về thế giới loài vật nói riêng và quá trình sáng tác của nhà văn Vũ Hùng
- Chỉ ra được những nét đặc sắc về nội dung và nghệ thuật mà nhà văn Vũ Hùng đưa ra trong tác phẩm của mình.

Trên cơ sở đó, đánh giá và khẳng định những đóng góp của ông trong nền văn học nước nhà. Đặc biệt là văn học thiếu nhi với mảng đề tài truyện viết về loài vật.

6. Bố cục

Ngoài phần mở đầu và kết luận, nội dung của đề tài được chia làm ba chương:
Chương 1: Khái lược về văn học thiếu nhi và nhà văn Vũ Hùng